

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/33963/2024
www.lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksellä muutettaisiin kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023), joka on tullut voimaan 1.1.2025. Lisäksi esityksessä muutettaisiin vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia, työttömyysturvalakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, oppivelvollisuuslakia ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia. Muutokset pohjautuvat pääosin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sekä kehysriihen ja budjettiriihen päätöksiin. Osa muutoksista on teknisluontoisempia.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry tarkastelee esitystä ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Esityksen tavoitteena on selkeyttää kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten järjestämisvastuuta, rahoitusta, sisältöä, tavoitteita ja seurantaan vahvistamaan maahanmuuttajien kielitaitoa, tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä työllistymisen edistämiseksi. AMKE pitää tavoitteita perusteltuina.

AMKE toteaa, että ammatillinen koulutus on maahanmuuttajille tärkeä väylä yhteiskuntaan ja työelämään. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat järjestämis muodosta riippumatta toteuttaneet maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvää koulutusta yli 50 vuoden ajan. Mikäli koulutuksen järjestämisvastuu siirretään kuntien ja työvoimaviranomaisten yhteistyönä toteutettavaksi, tulee koulutus edelleen hankkia niiltä koulutuksen järjestäjiltä, jotka toteuttavat sen laadukkaimmin ja kustannustehokkaasti.

Koulutuksen merkitys korostuu, mikäli kielen ja kulttuurin opiskelua ei tapahdu sen ulkopuolella. Kokonaisuuden suunnittelussa on tärkeää painottaa oppimistavoitteiden määrittelyä ja keinoja niiden saavuttamiseksi. Kielipetuksen rinnalla on olennaista panostaa kulttuuriin perehtymiseen ja omaksumiseen.

Kielitaitoa edistävien koulutusten uudistamisessa on myös tärkeää huomioida, että kotoutumisen tulee olla mahdollista kummallakin kansalliskielellä. Tämä edellyttää, että koulutuksen järjestäjillä on riittävät resurssit ja valmiudet toimia kahdella kielellä.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esityksen mukaan rahoituksen kokoamisella yhteen kanavaan selkeytettäisiin ja yksinkertaistettaisiin järjestelmää, poistettaisiin rahoituksen päällekkäisyyksiä sekä lisättäisiin kotoutumiskoulutuksen rahoituksen osittaista tulosperusteisuutta, kun kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kannustinvaikutukset koskisivat laajemmin kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksia nykyisen työvoimakoulutuksena järjestetyn kotoutumiskoulutuksen lisäksi. AMKE kannattaa esitystä tältä osin.

Tavoitteena rahoituksen kokoamisella yhteen kanavaan olisi myös toteuttaa hallitusohjelman kirjausta maahanmuuttajaaitien aseman parantamisesta. Kunnalla olisi kokonaisvaltainen mahdollisuus suunnitella, kehittää ja järjestää kotoutumispalveluita asukkaidensa tarpeita vastaavasti. AMKE kannattaa esitystä myös tältä osin ja pitää ”yhden luukun periaatetta” olennaisena asiana kotoutumisen sujuvoittamisessa.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistukseen kohdistuisi kuitenkin 15 miljoonan euron säästötavoite. Lisäksi esityksen tavoitteena on toteuttaa keväällä 2024 julkisen talouden suunnitelmassa (JTS 2025–2028) sovittu säästö vuodesta 2027 alkaen alentamalla 18 vuotta täyttäneen henkilön laskennallista korvausta. Esityksen pohjalta toteutettaisiin myös syksyllä 2025 budjettiriihessä päätetty 30 miljoonan euron säästö.

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutuksen rahoitukseen kohdistuvasta säästöstä vain osa saataisiin toteutettua purkamalla kotoutumiskoulutuksen päällekkäistä rahoitusta. Taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat etenkin valtioon, kuntiin sekä kotoutumista ja kielitaitoa edistäviin koulutusten järjestäjiin.

Päällekkäisyyksiä poistamalla saavutetaan jonkin verran säästöä. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa rahoituksen tulee kuitenkin olla riittävää laadukkaiden kotoutumispalvelujen toteuttamiseksi. Tämä tuo tehdyt panostukset yhteiskunnalle takaisin. Näistä syistä AMKE ei kannata näin suuria leikkauksia kotoutumispalveluihin eikä kotoutumiskoulutuksiin.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Kotoutumiskoulutuksen sisällön ja tavoitteiden selkeyttämisen ja lukutaitokoulutuksen sisällöstä ja tavoitteista säättämisen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman kirjauksia maahanmuuttajan oman vastuun lisäämisestä hänen kotoutumisessaan sekä kirjauksia kotoutumispolitiikasta, joka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen.

AMKE katsoo, että maahanmuuttajan oman vastuun lisäksi hänen tulee saada tarvitsemiaan kotoutumista tukevia palveluja. Kotoutumiskoulutus tukee kotoutumista. Mikäli maahanmuuttajalta edellytetään liika itseohjautuvuutta on riskinä, että kotoutumiseen liittyvät yhteiskunnalliset ongelmat kasvavat.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Kotoutumislain mukaista palveluprosessia, johon sisältyy osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelman laatiminen sujuvoitettaisiin. Mikäli maahanmuuttajalle laadittaisiin kotoutumissuunnitelma, tulisi se pääsääntöisesti laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Muutosten tavoitteena olisi lisätä kotoutumisen velvoittavuutta sekä entisestään nopeuttaa kotoutumisprosessin alkuvaihetta ja ohjautumista kotoutumista edistäviin palveluihin.

AMKE pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat mukana kehittämässä kotoutumisen edistämistä, siihen liittyvää palvelutarpeen arviointia ja kotoutumissuunnitelman laatimisen käytäntöjä yhteistyössä kuntien ja työvoimaviranomaisten kanssa.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Peter Pahlman
asiantuntija